

МАЙСТОРИ НА СЪВРЕМЕННОТО ТЕКСТИЛНО ИЗКУСТВО (ЦЕЦА ГЕОРГИЕВА, ЕМИЛИЯ ПАНАЙОТОВА, МАРИЯ КИРКОВА, МАРГАРИТА ДОПЧЕВА И МАРИЯНА РАЙНОВА)

Лаура Димитрова

Резюме: Статията е посветена на проявлението на постмодерността в съвременното текстилно изкуство. Проследени са постмодерните тенденции, които присъстват в различна степен и по различен начин, в творчеството на пет изтъкнати български художнички, работещи в областта на художествения текстил, а именно Цеца Георгиева, Емилия Панайотова, Мария Киркова, Маргарита Допчева и Марияна Райнова.

Ключови думи: художествен текстил, постмодернизъм, еkleктика, разнопосочност, концептуално изкуство

В много отношения навлизането на текстила в полето на постмодерността може да бъде разгледано като предопределено от самата му природа. Мишел Мафезоли изтъква, че за постмодернизма е типично обръщането на полярността, при което преобразуването на времето в пространство изразява някакъв въображаем свят. За Мафезоли светът на образите в постмодерната ситуация „подчертава ново отношение към архаичното, към основното“, към „фундамента на индивидуалност“, а всичко това намира израз във „възраждането на архаизма и създаването от него очарование“¹. В. Василчина също констатира, че именно „съответствието между най-модерното и най-архаичното става вълнуващо предизвикателство“ за българските художници текстилци, работещи през този период².

В българските произведения на уникалния художествен текстил още от края на 60-те и началото на 70-те години на XX век се усеща именно това „очарование“ от образността и изразните средства на традиционните старинни текстилни произведения³ като носители на

¹ Мафезоли, М. *Ритъмът на живота*. Вариации на постмодерни теми. София: М. Дринов, 2011, с. 54 – 55. [Maffesoli, M. *Ritamat na zhivota*. Variatsii na postmoderni temi. Sofia: Prof. M. Drinov, 2011, pp. 54 – 55.].

² Василчина, В. Съвременен български художествен текстил. В: Изкуството на текстила в България (каталог). София: Lik, 2002, с. 34. [Vasilchina, V. *Savremenien balgarski hudozhestven tekstil*. In: *The Textile Art in Bulgaria (catalog)*. Sofiya: Lik, 2002, p. 34].

³ Това се разбира и в написаното от Васил Овчаров: „... трябва да усетим нашето,

същностни характеристики, които са приемани по нов начин и съответно са „пренесени“ и „преобразувани“ в нова ситуация. При творбите на уникалния художествен текстил се стига до отдалечаване и дори до заличаване на изначално заложените в текстила утилитарни функции. Или, както иронично отбелязва Ат. Славов, „... нашите майстори на текстила накараха своите черги и козяци да полазят по стените“⁴. Но „чергите и козяците“ не само „полазват по стените“, но и „окупират“ пространството, превръщайки се в примерни произведения, близки по характер до скулптурата и инсталацията. Тази тенденция се засилва още повече през 80-те и 90-те години на ХХ в. Докато другите видове изкуства остават все още ясно определени по вид и жанр, текстилът в редица случаи се доближава до кавалетните живописни творби, графиката, примерните скулптурни произведения, релефа, инсталацията. Това е линия в развитието на артистичния текстил, която продължава и в настоящето. Тази статия представя накратко творчеството на пет изтъкнати български художнички, работещи в областта на съвременното текстилно изкуство, в чиито творби в различна степен се проявяват всички посочени по-горе тенденции: Цеца Георгиева, Емилия Панайотова, Мария Киркова, Маргарита Дончева и Марияна Райнова.

Цеца Георгиева

Цеца Георгиева⁵ е съпричастна към проблемите на екологията и се изявява като „environmental artist“. Тя работи с природни материали в природна среда. Създава скулптура, инсталации и бижута от естествени листа, тревни клони, тръни, птичи пух, дърво и пр.

българско златно сечение в различно широките ивици на чергите, в песните, в целия наш, български ритъм. И не толкова да го усетим, но и да живеем в него, да сме част от него. Защото в последна сметка животът е по-важен от изкуството.“ (Овчаров, В. *Моите спомени (личен архив на Васил Овчаров)*. Ч. I-IV. Фейсбук, 19 април – 9 октомври 2015. [Ovcharov, V. *Moite spomeni (lichen arhiv na Vasil Ovcharov)*). Vol. I-IV]. Facebook, April 19 – October 9, 2015. [Viewed 10 May 2019]. Available from: https://www.facebook.com/Vasil-A-Ovcharov-1615815725304945/photos/?tab=album&ref=page_internal).

⁴ Славов, Ат. Текстил – 74. *Изкуство*, 1974, № 5, с. 5-8, с. 8. [Slavov, At. *Textile – 74. Izkustvo*, no. 5, pp. 5-8, p. 8.].

⁵ През 1970 г. Цеца Георгиева завършва Средното художествено училище за изящни изкуства в София. През 1976 година завършва специалност „Гоблен“ в Академията за приложни изкуства в Будапеща, Тя е член е на СБХ и на Съюза на унгарските художници. Член е и на ЕТН, Германия. През 1990 г. създава група Csalan (Коприва) заедно с унгарски художници. Автор е на проекта за пленер „Художник – природа“, посветен на Марин Върбанов. Пленерът съществува от 1994 до 2000 г. И, както художничката сама казва, тя го иницира и организира, за да „бъдат изтъкнати качествата и приложението на природните материали“ в изкуството. Цеца Георгиева участва в множество групови изложби и представя редица самостоятелни изложби в България и чужбина. Носител е на награди от художествени форуми у нас и в Европа. Нейни творби се намират в колекциите на Националната художествена галерия; Министерството на културата; Музея на текстилното изкуство (Белгия); Райфайзенхоф, Грац (Австрия); Терми Монтекатини, Флоренция (Италия) и в много частни колекции.

Цеца Георгиева, „Листа“ (<https://www.facebook.com/Ceca-Georgieva-153244204729204>)

Прави също произведения от ръчно изработена хартия и от рециклирана хартия. Проявява интерес към древните плетачни техники в кошничарството. За творчеството си художничката казва:

„...работата с природни материали не само носи радост, но и много мъдрост, дори в най-малкото стръкче трева има история, смисъл и чистота, постоянно се удивлявам на природата, възхищавам ѝ се, нейните гениални „инсталации“ ме учат на дизайн, цвят, мирис и светлина... Голямо предизвикателство е да вляза в тази лаборатория и да дам своя принос.“⁶

Творбите на Цеца Георгиева са поетични и същевременно иронични, белязани са с респект към естествено създаденото, към първичната красота, към древните занаятчийски техники.

Оригиналните интерпретации на видяното и намереното в природата дават нова перспектива на текстилното изкуство, а и на изкуството като цяло – във всичките му проявления. От една страна, те се асоциират с носталгията по далечното минало (а също и с пантеистичната чувствителност и усещането за вечност), характерни за хората от древността, съществували в органично единство с природните сили, а от друга – със съвременно разбиране за смисъла на протичащите в света процеси. В този контекст произведенията на художничката се вписват в най-новите и същевременно дълбоко свързани с далечното минало течения⁷ в изкуството.

⁶ Ceca Georgieva. *browngrotta arts* [website]. [Viewed 10 May 2019]. Available from: <http://www.browngrotta.com/Pages/georgieva.php>.

⁷ В потвърждение на казаното може да бъдат цитирани гумите на Мишел Мафезоли: „Усещането за вечност намираме в пантеистичната и натуралистична чувствителност на различни типове съвременно обществено поведение. Чувствителност, проявена едновременно с рационалност и мистицизъм. Екологична чувствителност, поставяща постиженията на

Емилия Панайотова

Емилия Панайотова⁸ смята, че „текстилът е силно интегриран“ с много изкуства – „живопис, графика, скулптура и дргуи“, с които има „един изобразителен език и естетика“⁹.

Изборът да работи в областта на текстилното изкуство за нея е въпрос на „свободна воля“. В текста тя открива „възможността за използване на различни материали по необичаен начин за създаване на нова образност“ както и за „интерпретация“. Според нея текстилното изкуство позволява да се „говори на нов визуален език“, а „техниките и идеите в текста се използват от работещи в други сфери на изкуството за създаване на нов визуален запис, за споделяне на нова концепция“, като същевременно е възможно „текстилът да прилага нестандартни подходи от други изкуства, които да припознае за свои“¹⁰.

В работата си се вдъхновява от творчеството на Олафур Елиасон, кристализациите на Токужин Йошиока, от модните дизайнери Кавакубо и Мияке, от Айрис ван Херпен „заради разбирането за текстила, текстурите и структурите“, от дизайнерите Филип Старк и Гаетано Пеше, а от старите майстори – от Търнър, „заради разбирането му за цвета и пространството“¹¹.

Както самата тя отбелязва, в ранните си творби използва класически текстилни техники и материали в „някак детайли [...] като контраст на по-мощни структури“. По-късно се насочва към „въжета, козина, коприна в смесени техники“¹².

В последните години се занимава с компютърно генериран дизайн, „включително и принт върху текстилни повърхности“. Смята, че текстилното „изкуство ще продължи да се интегрира с другите изкуства“¹³.

По повод на живописната изложба на Емилия Панайотова, представена в СГХГ през 2003 г., Мария Василева казва следното:

науката в услуга на въображението ...“ (Мафезоли, М. Цит.съч., с. 110. [Maffesoli, M. Op.cit., p. 110.]). Това усещане за вечност и съпричастност с природата и природните явления, като част и от съвременния свят, е мотивиращата сила в творчеството на Цеца Георгиева.

⁸ Емилия Панайотова завършва специалност „Текстил“ в Националната художествена академия през 1977 г. при проф. Димитър Балева и проф. Марин Върбанов. Тя е професор в Нов български университет. Изявява се в областта на дизайна, текстилния дизайн, интериорния дизайн, компютърно генериран дизайн, живописта, рисунката, инсталацията, малката пластика, уникалния художествен текстил. Участва в множество групови изложби в България и в чужбина, в арт проекти и семинари.

⁹ Димитрова Л. *Постмодерни тенденции в българското текстилно изкуство*. Приложение-анкета. (Дисертация, ВТУ „Св.св. Кирил и Методий“, 2019, с. 43 – 46. [Dimitrova.L. *Postmodern Trends in Bulgarian Textile Art*. Appendix-Interview. (Dissertation, „St. Cyril and St. Methodius“ University of Veliko Tarnovo), 2019, pp. 43 – 46.].

¹⁰ Пак там. [Ibid.].

¹¹ Пак там. [Ibid.].

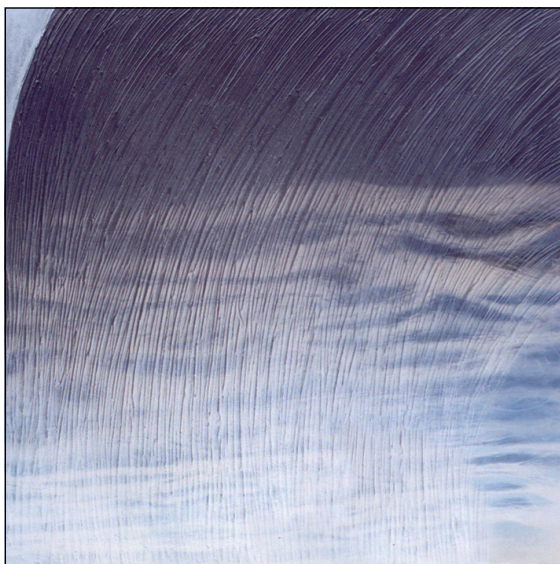
¹² Пак там. [Ibid.].

¹³ Пак там. [Ibid.].

„В случая не става дума просто за няколко добре нарисувани картини, а за цялостна концепция, започваща от смисъла на самото рисуване и завършваща с реализирането на конкретната експозиция. Работите на Емилия Панайотова демонстрират една съвременна позиция към живописта като генератор на идеи, а не като регистратор на събития или повод за експерименти с материала (...) представя една субективна психогеография, която много повече засяга съзнанието отколкото природната или градската среда около нас.(...) Живописът ѝ е синтезирано усещане за материално и нематериално и за граничността между тези две понятия.“¹⁴.

Именно концептуалността, независимо дали става дума за живопис, за текстилно или друго изкуство, е обединяващото начало в творчеството на Емилия Панайотова. Посредством нея вижданията, изразните средства, начините на въздействие преминават границите на различните арт форми, на различните видове и жанрове и достигат до знаковостта на чист и интуитивно предусетен език. Потвърждение за това са думите на художничката по повод на същата изложба: „Общото свързващо начало се съдържа в идеята за безкрайност, въпреки цикличността на отделното случване в природата и нейната проекция в безкрайността на всемира“¹⁵

Емилия Панайотова „Дъжг“, 2002, см. техн., 100x100 см

¹⁴ Василева, М. Изложба на Емилия Панайотова в СГХГ. Култура, № 16, 18 април 2003. [Vasileva, M. Izlozhba na Emiliya Panayotova v SGHG. Kultura, no. 16, April 18, 2003.]. [Viewed 15 August 2019]. Available from: http://newspaper.kultura.bg/media/my_html/2271/c-marche.htm.

¹⁵ Емилия Панайотова живопис. Софийска градска художествена галерия (уебсайт). [Emiliya Panayotova Painting. Sofia Art Gallery (website)]. [Viewed 15 August 2019]. Available from: http://www.sghg.bg/?page=izbrana_izlojba&exhibition=2003.04.09-2003.04.20.

Нейните търсения свързват текста не само с други изкуства, но също и с най-новите технически достижения.

В изложбата си „Вятър в ръцете“ художничката преобразява свои произведения с помощта на съвременни компютърни техники. Тя споделя: „Картините са създадени от сканирани мои оригинални творби и чрез дигиталните технологии са трансформирани в различни варианти. За художника смяната на изразните средства е като изтръпващо пътешествие и понякога е с неочакван край.“¹⁶.

Мобилността, трансформациите на идеи, медии и техники, преминаването на границите между изкуствата, а също и между изкуствата и дигиталните технологии, се превръщат в отличителни белези за творчеството на Емилия Панайотова и безспорно го свързват с променливата същност на постмодерното.

Мария Куркова

Мария Куркова¹⁷ се насочва към текстилното изкуство, защото, както сама казва, през 60-те и 70-те години на миналия век то се развива в световен мащаб, като се появяват възможности „за експеримент в много посоки“¹⁸.

В творчеството си художничката изпитва (по нейните собствени думи) влиянието на българските класици в живописа, скулптурата, графиката, на образците от българската иконописна школа а също и на Паул Клее, Кандински, Магрит, Матис¹⁹.

Вдъхновява се от архитектурата, музиката, киното, фотографията, но „най-много от природата“²⁰. В по-голяма част от творбите си тя използва класическа гладка техника на тъкане и класически текстилни материали, тъй като смята, че чрез тях най-добре изразява идеите си. В някои свои произведения експериментира с различни техники и материали. Най-често в експериментите си използва хартия, метални нишки, стъкло, пластмаса, дърво. Когато концепцията го налага, творбите ѝ са и еkleктични.

¹⁶ Вятърът в ръцете на Емилия Панайотова. Дума, 7 юни 2014. [Vyatarat v ratsete na Emiliya Panayotova. Duma, June 7, 2014]. [Viewed 15 August 2019]. Available from: <http://www.duma.bg/node/79053>.

¹⁷ Мария Куркова е родена в Русе. Завършва специалност „Текстил и мода“ в Национална художествена академия при проф. Марин Върбанов и проф. Мара Йосифова през 1980 г. Член е на Съюза на българските художници. Работи в областта на артистичния и интериорния текстил. Участва в ежегодните изложби на приложното изкуство и в много групови изложби в България и в чужбина. Нейни произведения са собственост на национални, регионални и частни художествени колекции, както и на колекции в чужбина. Получава множество национални награди.

¹⁸ Димитрова Л. Постмодерни тенденции..., с. 47 – 50. [Dimitrova.L. Postmodern Trends..., pp. 47 – 50].

¹⁹ Пак там. [Ibid.].

²⁰ Пак там. [Ibid.].

Мария Киркова, „Находка“, 2004, гладка тъкан

Мария Киркова счита, че повечето нейни произведения са концептуални. В някои случаи са проектирани в съответствие с конкретна среда или пространство, в други те са с утилитарна функция и това се случва тогава, когато (както тя сама казва) са „по-скоро предмет на дизайна“²¹. Художничката често използва символи, които нарича „моята азбука (морз)“, чрез която говори със зрителя“²². Обединяването на разнородни образи, знаци и мотиви от българския фолклор и форми, характерни за абстрактното изкуство на XX век, недвусмислено разкрива съпричастността на художничката към постмодерните идеи. М. Киркова търси провокации и в изразните възможности на композицията, цвета, материала. Някои свои творби започва като игра и постепенно ги развива в цикли. Споделя, че произведенията ѝ са отражение на времето, в което живее и представят нейните „емоционални връзки“²³. В интервю авторката казва, че източник

²¹ Пак там. [Ibid.].

²² Пак там. [Ibid.].

²³ Пак там. [Ibid.].

на вдъхновение за нея е: „Животът. Животът, с неговата простота, сложност, необятност. Животът, с неговото съвършенство...“²⁴. В по-голямата си част текстилните пана на Мария Киркова се основават на класически изразни средства, на чувство за мярка по отношение на детайлите, на декоративно-абстрактна образност. Изтъкват красотата и качеството на класическите материали. Излъчват хармония, баланс и същевременно поставят акценти от неочаквани комбинации на цветове и форми („Тотем“, „Внезапна среща“, „Зимен ден“, „Вълшебен дъжд“, „Бяло върху черно“, „Старата порта“).

Когато идеята го изисква, произведенията на Мария Киркова могат да бъдат и доста по-различни. Понякога те са провокативни, като в тях са съчетани традиционни за текстила материали с такива, които са считани за нетипични („Надежда“, „Белег от любов“, „Място на срещата /Meeting Point/“). Друг път са изградени чрез противопоставянето на коренно различни материали и изразни средства въз основа на определена концепция (например съпоставката на синтетичната гладка повърхност (плексиглас) и натурални материали (сизал) в работата „Победа / Victory“).

Различните посоки на търсене, богатата образност – резултат от широк диапазон на изпитани влияния (от фолклора до модерното изкуство), желанието да впише произведенията си в съвремието, да изрази чрез тях собствените си идеи, усета си към живота и малките-големи неща в него бележат и нишката на постмодерността в творчеството на Мария Киркова.

Маргарита Дончева

В ранните си творби Маргарита Дончева²⁵ използва класически материали и техники, като се стреми към оригинална визия.

От 90-те години на миналия век творбите ѝ стават все по-нестандартни. Материалите, които включва, са нетипични за текстилното изкуство (хартия, метал, тел, пирони, части от стари предмети, яйца и др.).

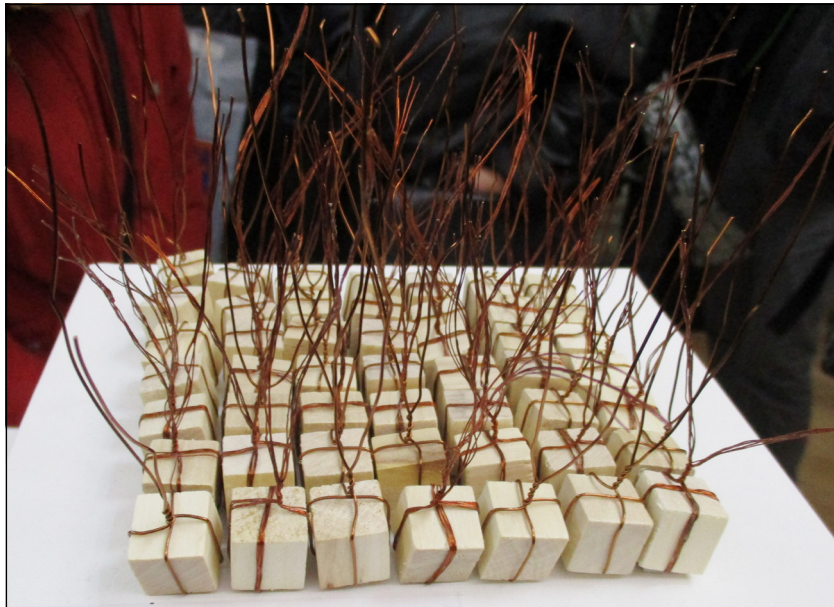
Текстилните техники са свободно интерпретирани, като все повече се засилва тенденцията към концептуалност. Предпочитаните

²⁴ „Да рисуваш с конец“ – разговор с Мария Киркова [интервюирана от Вера Балева]. Public Republic (уебсайт), 4 февруари 2009. [Da risuvash s konets – razgovor s Mariya Kirкова [interview by Vera Baleva]. Public Republic (website), February 4, 2009.]. [Viewed 12 August 2019]. Available from: <http://www.public-republic.com/magazine/2009/02/13160.php>.

²⁵ Маргарита Дончева завършва Национална художествена академия – специалност „Текстил и мода“ – през 1980 г. В продължение на пет години работи в ателието на проф. Марин Върбанов. Член е на Съюза на българските художници. Работи в областта на текстила и най-вече на уникалния художествен текстил. Участва в общи художествени изложби за приложно изкуство в страната и в представителни изложби в Полша, Чехословакия, Германия и др. Получава награди от национални и международни арт форуми. Нейни творби са включени в национални, частни и публични колекции.

техники са тези на нетъкане.

Маргарита Допчева, „В квадрата на кубчето“,
мини инсталация от изложбата „Мини текстил“, 2018

В много от произведенията си художничката използва принципите на художествената инсталация, като някои творби предполагат различни начини за организиране на пространството и възможност за развитие във времето.

Основните акценти в творчеството на Маргарита Допчева са неконвенционалните идеи, чувството за хумор и еkleктиката (съчетаването на несъвместими на пръв поглед материци); неочакваните преходи от традиционното към нестандартното; преоткриването на добре познати в ежедневието или случайни материци, техники и части от стари предмети, които се превръщат на свой ред в част от творбите и създават усещане за нещо ново и различно; рециклирането и преработването, пресъздаването, както и деликатно изявената поетиката на обикновеното–необикновено.

Марияна Райнова

Марияна Райнова²⁶ споделя, че се насочва към текстилното изкуство,

²⁶ Марияна Райнова завършва специалност „Текстил и мода“ в Националната художествена академия при проф. Мара Йосифова и проф. Марин Върбанов през 1981 г. Била е преподавател по текстил в Средно художествено училище по приложни изкуства. Член е на Съюза на българските художници. В течение на няколко години е дизайнер на десени на текстилни изделия в „Памукотекс“. Днес работи като художник на свободна практика. Участва в множество групови и представя самостоятелни изложби. Носител на национални и международни награди. Нейни творби се намират в различни колекции в страната и чужбина.

защото ѝ допадат „изразните средства и технологиите в различните области на текста“²⁷. В работата си изпитва влиянието на Марин Върбанов, Петко Петков, Мара Йосифова, Иван Кирков, Димо Балев, Иван Милев, Магдалена Абаканович, Ягода Буич, Лърса, Луиз Невелсън. Вдъхновява се от природата, музиката, литературата, поезията, киното, изобразителното изкуство, живота. В ранните години на творчеството си предпочита класическата гладка тъкан, както и различни текстилни структури и фактури, традиционните текстилни материали: вълна, коприна, козина, коноп, сизал, юта.

От 1996 година до сега Марияна Райнова работи основно с хартия и създава различни видове колаж: релефен; в смесена техника (от хартия и рисувана от художничката коприна); в авторска техника (съчетание на обработена от нея хартия и фабрично произведена). Някои от колажите ѝ еkleктично съчетават хартия и текстилни материали (най-вече коприна), други – изразните средства на скулптурата (релефа) и на живописата.

В творчеството си тя се стреми към „движение и разнообразие“²⁸, водена е от желанието всеки път да открива „нещо ново“, което да поддържа интереса ѝ жив, като основната ѝ цел е творбите да не бъдат „изобразителни“, а „изразителни“, да представят нейните „чувства, впечатления, възгледи за живота“.²⁹ Споделя, че „изграмата винаги е присъствала“ в нейния „процес на работа“³⁰. В интервю по повод изложбата ѝ в галерия „Артур“ през 2010 г. художничката казва:

„Връзката между килимите и колажите се получи съвсем естествено, защото преди доста време правих проект за един пластичен стенен килим, пластичен гоблен. Видях, че самият проект (...) стои като отделно произведение, че може с тази техника да продължа да правя самостоятелни неща и така започнах да правя тези релефни колажи преди 10 – 15 г.“³¹

„Текстилът в световен мащаб много се промени“ – подчертава Марияна Райнова – „и паралелно с това се промениха и моите възгледи“³². Сега художничката се интересува от „използването на нови

²⁷ Димитрова, Л. Цит.съч., с. 51 – 55. [Dimitrova, L. Op.cit., pp. 51 – 55].

²⁸ Пак там. [Ibid.].

²⁹ Пак там. [Ibid.].

³⁰ Пак там. [Ibid.].

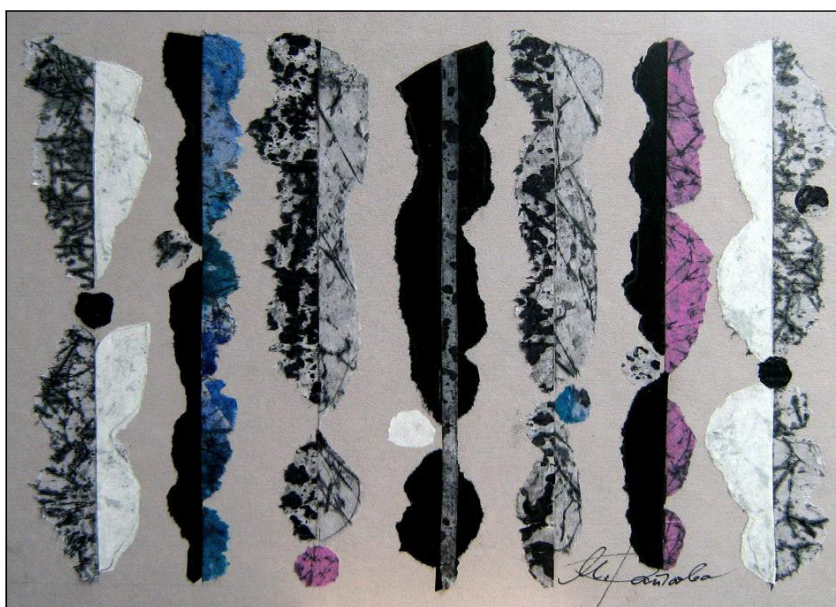
³¹ Марияна Райнова представя изложбата си „Моите сезони“. *Българско национално радио*, 29 септември 2010. [Mariyana Raynova predstavya izlozhbata si „Moite sezoni“. *Bulgarian National Radio*, September 29, 2010. [Viewed 12 August 2019]. Available from: <http://bnr.bg/hristobotev/post/100079319/mariyana-rainova-predstavya-izlojbata-si-moite-sezoni>.

³² Димитрова, Л. Цит.съч., с. 51 – 55. [Dimitrova, L. Op.cit., pp. 51 – 55].

нетрадиционни материали, ситуирането на текстила в пространството, ситопечата, артистичното прилагане на плъстенето³³ и твърди: „Всички видове работи, които съм правила са много трудоемки и изискват предварителна подготовка. Бих променила работата си в посока на по-голяма спонтанност и по-малко физически труд.“³⁴

Бъдещето на текстилното изкуство Марияна Райнова свързва с „все по-голямо разкрепостяване, разнообразие, използване на нови, актуални материали и технологии“³⁵.

Независимо дали създава пана в техника батик, стенни килими в класическа техника на тъкане или колажи, в които еkleктично съчетава хартия и текстил, авторката се стреми да изтъкне най-характерните за материалите качества, да подчертае стойността, която притежават, да ги въгради органично в творбите си, отреждайки им ролята на изразни средства, но също и на материя, която съществува по законите на красотата и хармонията.

Марияна Райнова, „Градината на спомените“, колаж, 2014, авторска хартия, 25/17 см

Произведенията на Марияна Райнова са съвършено балансирани и това е отличителната им черта – именно балансът, а не симетрията. Авторката търси баланса на форми, материали, цветове, структури, идеи. Баланс, който споява несъвместимостите в едно цяло и овладява поривите към еkleктика и спонтанност. В това отношение творчеството ѝ стои

33 Пак там. [Ibid.].

34 Пак там. [Ibid.].

35 Пак там. [Ibid.].

по-близо до естетическата платформата на модернизма. Същевременно за работата на М. Райнова е характерен стремежът към нови идеи, към „движение и разнообразие“, към повече спонтанност, както и желанието да експериментира с нови материали и изразни средства, да ги смесва еklekтично, да отиде отвъд видово-жанровите граници.

Основните насоки в развитието на съвременното текстилно изкуство в България се очертават ясно в творчеството на представените тук пет български художнички, всяка от които предпочита определени изразни средства и същевременно отстоява своя позиция, идеи и естетически принципи.

Подходите са разнообразни и разнопосочни – както по отношение на идеите, така по отношение на това как тези идеи са материализирани в произведението. Еklekтичното съчетаване, иронията и самоиронията, десакрализацията и пренебрегването на правилата и йерархията недвусмислено показват, че характерът на тяхното изкуство носи всички белези на постмодерността.

БИБЛИОГРАФИЯ

Василчина, В. *Съвременен български художествен текстил*. В: Изкуството на текстила в България (каталог). София: Лук, 2002. [Vasilchina, V. *Savremenen bulgarski hudozhestven tekstil*. In: *The Textile Art in Bulgaria (catalog)*. Sofiya: Lik, 2002.].

Димитрова Л. *Постмодерни тенденции в българското текстилно изкуство*. Приложение-анкета. (Дисертация, ВТУ „Св. св. Кирил и Методиѝ“, 2019. [Dimitrova.L. *Postmodern Trends in Bulgarian Textile Art*. Appendix-Interview. (Dissertation, “St. Cyril and St. Methodius” University of Veliko Tarnovo), 2019.].

Мафезоли, М. *Ритъмът на живота*. Вариации на постмодерни теми. София: М. Дринов, 2011. [Maffesoli, M. *Ritam na zhivota*. Variatsii na postmoderni temi. Sofia: Prof. M. Drinov, 2011.].

Славоф, Ам. *Текстил – 74*. *Изкуство*, 1974, № 5, с. 5-8. [Slavov, At. *Tekstil – 74*. *Izkustvo*, no. 5, pp. 5-8.].

Интернет източници:

Василева, М. Изложба на Емилия Панайотова в СГХГ. *Култура*, № 16, 18 април 2003. [Vasileva, M. *Izlozhba na Emiliya Panayotova v SGHG*. *Kultura*, no. 16, April 18, 2003.]. [Viewed 15 August 2019]. Available from: http://newspaper.kultura.bg/media/my_html/2271/c-marche.htm.

Вятърът в ръцете на Емилия Панайотова. *Дума*, 7 юни 2014. [Vyatarat v ratsete na Emiliya Panayotova. *Duma*, June 7, 2014.]. [Viewed 15 August 2019]. Available from: <http://www.duma.bg/node/79053>.

Емилия Панайотова живопис. Софийска градска художествена галерия (уебсайт). [Emiliya Panayotova Painting. Sofia Art Gallery (website)]. [Viewed 15 August 2019]. Available from: http://www.sghg.bg/?page=izbrana_izlojba&exhibition=2003.04.09-2003.04.20.

Да рисуваш с конец – разговор с Мария Киркова [интервюирана от Вера Балева]. Public Republic (уебсајт), 4 февруари 2009. [Da risuvash s konets – razgovor s Mariya Kirkova [interview by Vera Baleva]. Public Republic (website), February 4, 2009.]. [Viewed 12 August 2019]. Available from: <http://www.public-republic.com/magazine/2009/02/13160.php>.

Марияна Райнова представя изложбата си „Моите сезони“. Българско национално радио, 29 септември 2010. [Mariyana Rainova predstavuya izlozhbata si „Moite sezoni“. Bulgarian National Radio, September 29, 2010. [Viewed 12 August 2019]. Available from: <http://bnr.bg/hristobotev/post/100079319/mariyana-rainova-predstavuya-izlojbata-si-moite-sezoni>.

Овчаров, В. Моите спомени (личен архив на Васил Овчаров). Ч. I-IV. Фејсбук, 19 април – 9 октомври 2015. [Ovcharov, V. Moite spomeni (lichen arhiv na Vasil Ovcharov). Vol. I-IV]. Facebook, April 19 – October 9, 2015. [Viewed 10 May 2019]. Available from: https://www.facebook.com/Васил-А-Овчаров-1615815725304945/photos/?tab=album&ref=page_internal.

Ceca Georgieva. *browngrotta arts* [website]. [Viewed 10 May 2019]. Available from: <http://www.browngrotta.com/Pages/georgieva.php>.

Фотографиите, вклучени в текста, са от архивите на Емилија Панайотова, Мария Киркова, Марияна Райнова и Лаура Димитрова, както и от личната Фејсбук страница на Цеца Георгиева.

MASTERS OF CONTEMPORARY TEXTILE ART (TSETSA GEORGIEVA, EMILIYA PANAYOTOVA, MARIA KIRKOVA, MARGARITA DOPCHEVA AND MARIYANA RAINOVA)

Laura Dimitrova

Abstract: The present article is focused on the manifestations of postmodernity in contemporary textile art and outlines the postmodern trends (reflected to a different degree and materialized in a different manner) in the art of five distinguished Bulgarian women artists in the sphere of contemporary textile art – namely, Tsetsa Georgieva, Emiliya Panayotova, Maria Kirkova, Margarita Dopcheva and Mariyana Rainova.

Keywords: artistic textile, postmodernism, eclectics, multidimensionality, conceptual art